

معاونت آموزشی

ویژه‌نامه آموزش الکترونیکی

سخن سردبیر؛

آموزش مجازی: عادی یا غیرعادی؟

دکتر رضا پیش‌قدم، معاون آموزشی دانشگاه فردوسی مشهد

افراد معمولاً دنیای واقعی و ملموس را در مقابل دنیای مجازی و انتزاعی قرار می‌دهند و اینگونه می‌پندارند که دنیای واقعی، طبیعی و دنیای مجازی، غیرطبیعی و غیرعادی است. این امر در حالی است که با پیشرفت روزافزون و گسترش فناوری اطلاعات و ارتباطات، فضای مجازی به موازات دنیای واقعی ایجاد شده است که گویی ویژگی‌های زیادی از دنیای واقعی را در خود دارد. بنابراین، با پیشرفت فضای مجازی و رسانه‌های دیجیتال این سؤال به ذهن خطور می‌کند که آیا دنیای مجازی واقعاً غیرعادی است؟ این امر در مورد آموزش هم صدق می‌کند. چنین می‌پنداریم که آموزش حضوری، عادی و آموزش غیرحضوری، غیرعادی است. آیا به‌راستی در دنیای پیچیده امروز اولویت با آموزش حضوری است؟ اصولاً آموزش در کنار آموزش حضوری می‌تواند به شکل غیرحضوری هم ارائه شود. باید توجه داشت امروزه با توجه به رشد جمعیت، بزرگی شهرها، آلودگی هوا، ترافیک سنگین و غیره، آموزش دنیای جدید نمی‌تواند و نباید به‌صورت تمام حضوری باشد. از آنجایی که امروزه ما به سمت جامعه اطلاعاتی حرکت می‌کنیم، باید همگام و سازگار با سیر تحولات و تغییرات جدید گام برداریم. از این رو، به‌نظر می‌رسد اولویت‌ها تغییر یافته و آموزش غیرحضوری مهم‌تر از آموزش حضوری شده است و متخصصان در تلاشند با کمک فناوری اطلاعات روش‌هایی برای آموزش ابداع کنند که افزون بر کیفیت و هزینه پایین، بتواند جمعیت بسیاری را تحت پوشش آموزشی قرار دهد. بنابراین، شاید در آینده‌ای نه‌چندان دور، آموزش حضوری، غیرعادی و آموزش مجازی، عادی جلوه کند. پرواضح است با توجه به افزایش جمعیت متقاضی آموزش و بالابودن هزینه اقتصادی آموزش حضوری، ضرورت استفاده از آموزش مجازی و ارائه راهکارهای نوین برای عادی‌سازی و نهادینه‌کردن آن در نظام آموزشی حائز اهمیت است و باید در جهت تقویت زیرساخت‌های موجود گام برداشت.

- ۲ قلمرو و اهداف مرکز آموزش‌های الکترونیکی دانشگاه فردوسی مشهد؛
- ۴ یادگیری الکترونیک در دوران پسا کرونا؛ دکتر سعید ابریشمی
- ۶ راه‌اندازی نخستین آزمایشگاه واقعیت مجازی در دانشگاه فردوسی مشهد؛
- ۷ آرایش‌کنندگان و پیرایش‌دهندگان؛ دکتر مجید میرزاویزی
- ۸ برگزاری کارگاه‌های آموزشی و جلسات پرسش و پاسخ؛
- ۹ آزمون‌سازی در فضای مجازی؛ دکتر شیما ابراهیمی
- ۱۰ همه‌گیری بیماری کرونا؛ نقطه عطف تاریخی در آموزش؛ دکتر حسین اکبری
- ۱۱ معرفی کتاب‌هایی در حوزه آموزش الکترونیک؛

قلمرو و اهداف مرکز آموزش های الکترونیک

دانشگاه فردوسی مشهد؛

سال هاست که آموزش الکترونیکی، به عنوان یک روش جدید آموزش مورد توجه دانشگاه های دنیا قرار گرفته است و به نحوی مفهوم کلاس های سنتی را تغییر داده است. این سبک از آموزش در دهه ۱۳۸۰ مورد توجه دانشگاه های ایران نیز قرار گرفت و دانشگاه فردوسی مشهد جزء اولین دانشگاه هایی بود که با تشکیل کمیته دانشگاه مجازی با محوریت مرکز اطلاعات، آمار و امور رایانه ای دانشگاه، مطالعه بر روی چگونگی اجرای آن را آغاز کرد. در سال ۱۳۸۲ با کسب مجوزهای لازم، ۴ واحد از دروس عمومی به صورت کاملاً الکترونیکی برای دانشجویان ارائه شد و به دنبال آن ۸ واحد از دروس پایه نیز در سال ۱۳۸۳ بر بستر آموزش الکترونیکی قرار گرفتند. علاوه بر ارائه دروس به صورت کاملاً الکترونیکی، محتوای بیش از ۱۰۰ درس نیز بر روی سیستم مدیریت محتوای آموزشی ((Learning Management System (LMS) دانشگاه قرار گرفت که توسط دانشجویان کلاس های حضوری مورد استفاده قرار می گرفت.

از سال ۱۳۸۵ با هدف تمرکز امور آموزش الکترونیکی دانشگاه و گسترش آن، مرکز مستقل «آموزش های الکترونیکی دانشگاه فردوسی مشهد» تأسیس شد. از سال ۱۳۹۰ فعالیت های مرکز آموزش های الکترونیکی وارد مرحله تازه ای شد و با پذیرش دانشجو به صورت غیرحضوری (الکترونیکی) در مقطع کارشناسی ارشد، فعالیت های این مرکز شکل جدی تری گرفت. از آنجا که در این مرحله نیاز به ارائه کلاس های برخط برای دانشجویان بود، با بررسی سیستم های برتر دنیا، نرم افزار Adobe Connect خریداری و نصب گردید. راه اندازی این نرم افزار نه تنها به اجرای کلاس های برخط برای دانشجویان کمک کرد، بلکه باعث شد مرکز بتواند خدمات دیگری را نیز به اساتید و دانشجویان ارائه کند که از جمله مهم ترین آنها می توان به برگزاری کنفرانس های مجازی (مانند کنفرانس مجازی ICCKE گروه مهندسی کامپیوتر که امسال دهمین دوره آن برگزار خواهد شد)، و همچنین برگزاری جلسات دفاع کارشناسی ارشد و دکترا به صورت از راه دور (معمولاً برای اساتید داور خارجی) اشاره کرد. در حال حاضر مرکز آموزش های الکترونیکی در ۱۰ رشته-گرایش، دانشجو پذیرش می کند.

از دیگر فعالیت های مرکز در این دوران می توان به نصب دوربین در تعدادی از کلاس ها (حداقل یک کلاس در هر دانشکده) و ضبط کلاس های حضوری اشاره کرد. این مجموعه دوربین ها به صورت متمرکز در مرکز آموزش های الکترونیکی قابل کنترل و برنامه ریزی هستند. هم اکنون مجموعه ارزشمندی از کلاس های ضبط شده اساتید در سایت ocw.um.ac.ir وجود دارد که نه تنها توسط دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد، بلکه توسط بسیاری از دانشجویان سراسر کشور مورد استفاده قرار می گیرد و سرمایه مهمی برای دانشگاه محسوب می گردد. این مرکز همواره از دانشکده ها درخواست کرده است کلاس های حضوری اساتید ارزشمند و با سابقه دانشگاه (به خصوص عزیزانی که در شرف بازنشستگی هستند) را در کلاس های مجهز به دوربین برگزار کند، تا این میراث ارزشمند در دانشگاه حفظ گردد.

علاوه بر این، مرکز آموزش‌های الکترونیکی در راستای تهیه محتوای درسی با کیفیت، اقدام به عقد قرارداد برای تهیه محتوای صوتی و تصویری با اساتید کرده است. این محتوا در استودیوهای صوتی و تصویری مرکز که مجهز به امکانات پیشرفته می‌باشند، با کیفیت بالا ضبط شده و از طریق سیستم مدیریت محتوای دانشگاه به صورت برون‌خط در اختیار دانشجویان قرار گرفته است. بجز این، در مواردی که نیاز بوده است، این مرکز اقدام به عقد قرارداد با شرکت‌های خصوصی در جهت تهیه محتوای آموزشی برای دانشجویان نموده است. از جمله این موارد می‌توان به محتوای تهیه شده به عنوان راهنمای آموزشی دانشجویان در طی تحصیل (که هم‌اکنون بر روی سایت مدیریت امور آموزشی در دسترس دانشجویان است)، و همچنین مهارت‌های کار با کامپیوتر (ICDL) اشاره کرد. در همین راستا و به منظور آشنایی و استفاده از فناوری‌های نوین در آموزش الکترونیکی، این مرکز در سال ۱۳۹۸ اقدام به عقد قرارداد با یکی از شرکت‌های معتبر، برای تهیه محتوای درس ایمنی آزمایشگاهی با استفاده از فناوری واقعیت مجازی (Virtual Reality) نمود. با استفاده از این نرم‌افزار دانشجو می‌تواند بدون مواجهه با خطرات محیط واقعی، با استفاده از تجهیزات واقعیت مجازی در یک محیط سه بعدی شبیه‌سازی شده قرار گرفته و فعالیت‌های لازم برای مقابله با خطرات را تمرین کند. این نرم‌افزار هم‌اکنون آماده بهره‌برداری شده است و در حال راه‌اندازی می‌باشد.

سال ۱۳۹۹ (از اواخر ۱۳۹۸) نقطه عطفی در فعالیت‌های مرکز آموزش‌های الکترونیکی بود. با همه‌گیری ویروس کرونا و عدم امکان حضور اساتید و دانشجویان در دانشکده‌ها، وزارت عتف از کلیه دانشگاه‌ها درخواست کرد تمام کلاس‌های نظری به صورت الکترونیکی ادامه پیدا کنند. اگرچه مرکز آموزش‌های الکترونیک تاکنون با چنین حجم بالایی از کلاس‌های الکترونیک مواجه نشده بود، اما خوشبختانه تجربه چندین ساله برگزاری کلاس‌های برخط و برون‌خط، و توان فنی بالای همکاران مرکز فاوای دانشگاه به کمک این مرکز آمد تا زیرساخت‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری لازم در طول تنها چند روز آماده بهره‌برداری شود. راهنماهای لازم برای اساتید و دانشجویان نیز به سرعت تهیه شده و در اختیار ایشان قرار گرفت. خوشبختانه به نظر می‌رسد با همت بالای اساتید، و همراهی و همدلی اکثریت دانشجویان، توانسته‌ایم از این مرحله مهم با موفقیت عبور کنیم. اکنون وقت استفاده از تجربیات به دست آمده است. امیدواریم مرکز آموزش‌های الکترونیک دانشگاه بتواند با کمک همکاران هیأت علمی و دانشجویان، تجربیات به دست آمده در این دوران را در جهت بالا بردن کیفیت آموزش در آینده، مورد استفاده قرار دهد.

یادگیری الکترونیک در دوران پسا کرونا

دکتر سعید ابریشمی؛

رئیس مرکز آموزش‌های الکترونیکی دانشگاه فردوسی مشهد

کلمه کلیدی در یادگیری الکترونیکی، تولید محتوا است. در این روش استاد به روش‌های مختلفی همچون صداگذاری بر روی اسلایدهای درسی، ضبط صدا، ضبط تصویر درس و یا ضبط تصویر صفحه نمایش، محتوای آموزشی لازم را برای دانشجویان تهیه کرده و به صورت برون‌خط در اختیار آنها قرار می‌دهد. سپس در جلسات برخط که توسط نرم‌افزارهای برگزاری کلاس همچون Adobe Connect برگزار می‌شود، به فعالیت‌هایی همچون پاسخ به سؤالات دانشجویان، بحث و بررسی بر روی یک موضوع، حل تمرین و مسأله، بیان ایده‌ها و ... می‌پردازد.

بر این اساس گفته می‌شود آموزش مجازی ۳ ویژگی مهم دارد: محتوای محور، دانشجوی محور و فعالیت محور است. محتوای محور بودن یادگیری الکترونیکی بر لزوم تهیه محتوای آموزشی توسط استاد تأکید می‌کند. اما دانشجوی محور بودن به این معناست که برخلاف کلاس‌های حضوری که در آن معمولاً استاد سخنرانی می‌کند و دانشجو نقش کمتری دارد، در کلاس‌های مجازی برخط این دانشجو است که باید بیشتر در کلاس فعالیت کند. به عبارت دیگر استاد قبلاً درس خود را به صورت محتوای آموزشی ارائه کرده است. دانشجو باید در کلاس به پرسش‌ها پاسخ دهد، در مباحث شرکت کند و غیره. در حقیقت بیشتر زمان کلاس به فعالیت‌های دانشجو اختصاص دارد که همان مفهوم فعالیت محور بودن یادگیری الکترونیکی است. فعالیت‌هایی همچون حل تمرین، ارائه یک مبحث، شرکت در مباحثات و سایر فعالیت‌هایی که براساس ماهیت درس به دانشجو واگذار می‌گردد.

بر این اساس مزایای زیر برای یادگیری الکترونیکی ذکر می‌شوند:

- ۱- دانشجو در هر زمان و مکانی که راحت‌تر است به یادگیری مطالب می‌پردازد (در سکوت شب یا در ساعات اولیه صبح)
- ۲- دانشجو می‌تواند مطالب را دوباره گوش کند، به عقب بازگردد، یا اگر مطلبی را متوجه شد جلوتر برود. فرصت تفکر و یادداشت سؤالات برای دانشجو وجود دارد.
- ۳- همه دانشجویان مجبور نیستند با یک سرعت جلو بروند، و هرکس می‌تواند بر اساس توانایی‌ها با سرعت مناسب خود جلو برود. مثلاً تمرین‌های بیشتری را حل کند و یا بیشتر در بحث‌ها شرکت کند.
- ۴- آموزش مجازی یک روش دانشجوی محور به جای استاد محور در آموزش حضوری است. دانشجو از نقش یک شنونده صرف خارج شده و می‌تواند در مباحث شرکت کند، و از حالت بی‌عملی در کلاس خارج شود. البته این سبک آموزش با مشکلاتی همچون عدم ارتباط مستقیم و تعامل بین دانشجویان و اساتید، عدم آشنایی کامل با ابزارهای کامپیوتری، و مشکلات فنی همچون نداشتن ارتباط اینترنتی مناسب نیز روبرو است. اما بحث مهمی که این روزها در دنیا مطرح می‌باشد، این است که کرونا دنیا را تغییر داده است و دیگر به حالت قبل باز نخواهیم گشت. بنابراین از موارد مهم آشنایی افراد با آموزش مجازی و مزایای آن است.

اولین کاربرد این است که اساتید با استفاده از فناوری که در طی این مدت با آن آشنا شده‌اند، در شرایط خاص و در صورت لزوم کلاس‌های خود را به صورت مجازی برگزار کنند. مثلاً شاید برای برخی درس‌ها این روش کارایی بالاتری داشته باشد و بخواهند قسمتی از درس را به صورت مجازی ارائه کنند. یا برخی معاونت آموزشی کلاس‌ها در روزهای بین دو تعطیلی به صورت مجازی برگزار شود تا دانشجویان غیربومی بتوانند از فرصت پیش آمده برای سفر استفاده کنند. اما کاربرد بهتر، ترکیب یادگیری الکترونیکی با آموزش حضوری است (یادگیری ترکیبی). در این روش سعی می‌شود از مزایای آموزش مجازی و حضوری به صورت همزمان استفاده شود. یکی از این روش‌ها، یادگیری معکوس است.

در این روش اساتید محتوایی که از قبل آماده شده است را در اختیار دانشجویان قرار می‌دهند (بخش آموزش مجازی) و دانشجویان موظفند این محتوا را تا پیش از کلاس حضوری مطالعه کنند. سپس در کلاس حضوری به فعالیت‌های درسی مانند پرسش و پاسخ، حل مسأله و تمرین، بحث و گفتگو و ... پرداخته می‌شود. البته لازم به ذکر است که این سبک تدریس بسیار مشکل بوده و نیاز به برنامه‌ریزی دقیق و طراحی سناریو برای فعالیت‌های کلاسی دارد. فعالیت‌ها می‌تواند هم به صورت فردی و هم به صورت گروهی باشند تا دانشجویان فرصت تمرین کارهای گروهی در کلاس را نیز پیدا کنند. معمولاً در این سبک از تدریس از چندین دستیار برای برگزاری و کنترل فعالیت‌های کلاسی استفاده می‌شود. در ضمن بهتر است چینیس مبلمان کلاس نیز به صورتی باشد که امکان کار گروهی فراهم باشد (مثلاً به صورت میزهای گرد چهارنفره).

آخرین کاربرد، امکان استفاده از امکانات سیستم‌های مدیریت محتوا در برگزاری آزمون‌هاست. این سیستم‌ها امکانات بسیاری برای طرح انواع سؤالات مانند چندگزینه‌ای، جواب کوتاه، جورچین، محاسباتی، جای خالی، تشریحی و ... دارند که به اساتید اجازه می‌دهد به راحتی از صدا، تصویر و ویدئو نیز در سؤالات استفاده کنند. اما مشکل اصلی این است که امکان تقلب در آزمون مجازی وجود دارد. حال می‌توان با ایجاد یک سالن امتحانات مجهز به کامپیوتر، از دانشجویان به صورت حضوری-الکترونیکی امتحان گرفت که قطعاً دست اساتید را در طرح سؤالات بازتر می‌گذارد.

همکاران مرکز آموزش‌های الکترونیکی دانشگاه فردوسی

کارشناس فنی و
پشتیبان سامانه‌های آموزش الکترونیک

کیارش مجتهدین یزدی

k.mojtahedin@um.ac.ir

ریاست مرکز آموزش‌های الکترونیکی

سعید ابریشمی

s-abrishami@um.ac.ir

کارشناس جلسات دفاع الکترونیکی و ارتباطات آنلاین
کامل حاتمی

k-hatami@um.ac.ir

مسئول آموزش

معصومه اکرامی

ekrami@um.ac.ir

کارشناس برنامه‌ریزی و

پشتیبان سامانه فیلم‌های آموزشی (Stream)
آرزو نجی

a-naji@um.ac.ir

کارشناس گروه مهندسی برق- کامپیوتر و مکانیک،

پشتیبان سامانه‌های آموزش الکترونیک

راحله رحمتی

r.rahmati@um.ac.ir

کارشناس فنی و

پشتیبان سامانه فیلم‌های آموزشی (Stream)
جوادی راعی

j.raei@um.ac.ir

کارشناس گروه مدیریت و زبان انگلیسی،
پشتیبان سامانه‌های آموزش الکترونیک

سعیده زوار

s.zavar@um.ac.ir

واقعیت مجازی (Virtual Reality) یکی از فناوری‌های پیشگام در دنیای کامپیوتر است که با توجه به سرمایه‌گذاری بالایی که بر روی آن انجام شده، به سرعت در حال پیشرفت است. این فناوری در حقیقت یک محیط سه بعدی ایجاد شده توسط کامپیوتر (مجازی) است که به کاربر اجازه می‌دهد از طریق یک سری حسگر (مانند دستکش یا هدست (headset)) با آن تعامل کند، به طوری که فرد احساس می‌کند واقعا در آن محیط قرار دارد و یا بخشی از آن است (احساس غوطه‌وری در محیط). از این فناوری به عنوان یک انقلاب در آینده کامپیوترها یاد می‌شود.

اگرچه هم‌اکنون بیشترین کاربرد این فناوری در صنعت بازی‌هاست، اما چند سالی است که مدارس و دانشگاه‌ها شروع به استفاده از آن در امر آموزش کرده‌اند. در ابتدا قیمت بالای دستگاه‌های واقعیت مجازی به عنوان یک مانع مطرح بود، اما همه‌گیر شدن استفاده از تلفن‌های هوشمند و امکان استفاده از آنها در هدست‌های واقعیت مجازی، کاربرد این فناوری در امر آموزش را ممکن کرده است. واقعیت مجازی کاربردهای متعددی در آموزش دارد. مهم‌ترین کاربردهای آن در مواردی است که انجام یک عمل یا یک آزمایش بسیار پرهزینه و یا بسیار خطرناک است. به عنوان مثال بردن دانشجویان دانشکده منابع طبیعی به جنگل‌های مختلف کشور برای آموزش، یا دانشجویان دانشکده مهندسی به کارخانه‌های مطرح کشور، بسیار پرهزینه و زمان‌بر است. اما تصور کنید که دانشجویان دانشکده منابع طبیعی پس از گذاشتن هدست واقعیت مجازی، خود را در جنگل موردنظر ببینند، به دنبال استاد خود در جنگل حرکت کنند و به توضیحات وی گوش بدهند. حتی می‌توان با فناوری‌های پیشرفته‌ای همچون واقعیت افزوده

(Augmented Reality) برخی گونه‌های نایاب که در حالت عادی پیدا کردن آنها مشکل است را نیز به تصویر اضافه کرد. با در نظر گرفتن مزایای این فناوری و ورود دانشگاه‌های بزرگ جهان به این حوزه، از ابتدای سال ۱۳۹۸ در معاونت آموزشی دانشگاه فردوسی مشهد تصمیم به ورود به این حوزه نوظهور گرفته شد. بررسی‌های بسیاری بر روی دروس مختلفی که امکان استفاده از واقعیت مجازی داشتند، انجام شد و در نهایت تصمیم گرفته شد کارگاه ایمنی آزمایشگاه‌ها برای این کار انتخاب شود. دلایل اصلی برای انتخاب این کارگاه عبارت بود از اهمیت بالای کارگاه برای تعداد زیادی از دانشجویان که از آزمایشگاه‌ها استفاده می‌کنند و خطرناک بودن انجام برخی آزمایشگاه‌ها در محیط واقعی (همانند کار با مواد شیمیایی یا خاموش کردن آتش). در مرحله بعدی، پس از عقد قرارداد با یکی از شرکت‌های پیشرو در این فناوری و با همکاری امور ایمنی آزمایشگاه‌های دانشگاه فردوسی مشهد، ۴ سناریوی ایمنی طراحی و برای پیاده‌سازی مدنظر قرار گرفت. این ۴ سناریو عبارتند از: آموزش کمک‌های اولیه، اطفاء حریق، ایمنی در برابر مواد شیمیایی و مواجهه با برق گرفتگی. نرم‌افزار مربوط به این ۴ سناریو در حدود ۸ ماه پیاده‌سازی شد و در اختیار دانشگاه قرار گرفت. از این آزمایشگاه در اردیبهشت ۱۳۹۹ و در هفته سرآمدی آموزشی رونمایی شد.

آرایش کنندگان و پیرایش دهندگان

دکتر مجید میرزاوزیری؛
استاد گروه آموزشی ریاضی محض

معتقدم افراد در اجرای وظیفه و انجام کار بر دو دسته هستند: آنهایی که در پی آرایش مناسب و تمام هستند و کسانی که با پیرایش وظیفه خود به کُنه مختصری از کار درست دست پیدا می‌کنند. گمان می‌کنم جامعه برای عبور از وضعیت خطیر فعلی به دسته اول احتیاج بیشتری دارد. اجازه دهید مشخصه‌های پیروان این دو گروه را با جزئیات بیشتری بیان کنم:

مسئله آموزش مجازی را در نظر بگیرید. ببینیم این دو گروه چه واکنشی در برابر انجام این وظیفه از خود نشان می‌دهند.

گروهی اقدام به انجام کار می‌کنند و در هر لحظه با تعدیل روش خود سعی می‌کنند شاگردان بیشتری را به جمع آموزش‌گیرندگان مجازی اضافه کنند و به دنبال روش‌هایی هستند که تأثیرگذاری کار خود را افزایش دهند. این گروه سعی دارند چهره‌ای آراسته از انجام وظیفه را به نمایش بگذارند و از این رو در هر لحظه، بدون کاستن از کار و صرفاً با زیباسازی محصول بر ارائه کامل محتوای لازم همت می‌ورزند. در این مسیر نقدها را می‌بینند، کاستی‌ها را پر می‌کنند و با پرهیز از جدال لفظی با منتقدین به عمیق‌تر کردن معنای کار خود ابرام می‌ورزند. این گروه آرایشگر انجام وظیفه خود هستند.

از سوی دیگر، گروه دوم در مراقبت لحظه‌ای از انجام وظیفه خود، هر جا به مشکلی بر می‌خورند با پیراستن از وظیفه، آن را از کار حذف می‌کنند. این گروه معتقدند که چون همه شاگردان امکان دسترسی به فضای مجازی را ندارند، پس بهتر است شیوه آموزش مجازی را کنار بگذاریم و کار را به شکلی پیرایش دهیم که عصاره قابل اجرایی از کار باقی بماند تا برای همه شاگردان قابل استفاده باشد. ایشان با جدال لفظی بر سر واژه‌ها، معنا را در اولویت دوم قرار می‌دهند و ذهن‌ها را با دلایل مجرد خود برای تقلیل وظیفه به عصاره قابل انجام، اشباع می‌کنند؛ در حدی که افراد زیادی از آرایش‌کنندگان را نیز پیرو خود می‌سازند.

زیباسازی انجام وظیفه از طریق آرایش و زدودن جوانب کار به وسیله پیرایش، در وضعیت عادی جامعه هر دو لازم و مفید است اما در یک وضعیت اضطراری آنچه اهمیت دارد انجام وظیفه به تمامی است. زدودن وظایف کمکی به حل مشکل فعلی جامعه نخواهد کرد.

ما باید بر انجام وظیفه خود به تمامی ابرام ورزیم و هر لحظه سعی کنیم تا آن را زیباتر سازیم. کاستن از مسئولیت به بهانه پیرایش کار، مشکل فعلی ما را حل نخواهد کرد. لازم است همه ما متوجه وضعیت خطیر فعلی باشیم، از اقامه ادله مجرد که بیشتر مبتنی بر لفظ است پرهیز کنیم و بر عمیق‌تر کردن معنای وظیفه خود همت گماریم.

برگزاری کارگاه‌های آموزش و جلسات پرسش و پاسخ

با عنایت به شرایط ناشی از شیوع کرونا و مقتضیات آموزشی در این دوران، مرکز آموزش‌های الکترونیک دانشگاه با همکاری مرکز آموزش، یادگیری و سنجش (آیس) اقدام به برگزاری کارگاه‌های آموزشی آنلاین ویژه اعضای هیأت علمی و جلسات پرسش و پاسخ مسئولان دانشگاه با دانشجویان در خصوص سیستم آموزش مجازی نمود.

چهارشنبه ۹۹/۰۱/۲۰
پنج‌شنبه ۹۹/۰۱/۲۱ کارگاه آشنایی با امکانات سیستم‌های آموزش مجازی
مدرس: آقای دکتر سعید ابریشمی

چهارشنبه ۹۹/۰۱/۲۰
پنج‌شنبه ۹۹/۰۱/۲۱

کارگاه تجربه من در آموزش مجازی
مدرس: آقای دکتر مجید میرزاویری

شنبه ۹۹/۰۱/۲۳

جلسه پرسش و پاسخ با دانشجویان تحصیلات تکمیلی -
آقای دکتر رضا پیش‌قدم و آقای دکتر سعید ابریشمی

جلسه پرسش و پاسخ با دانشجویان کارشناسی
آقای دکتر رضا پیش‌قدم
و آقای دکتر سعید ابریشمی

شنبه ۹۹/۰۱/۲۳

چهارشنبه ۹۹/۰۱/۲۷

جلسه پرسش و پاسخ با دانشجویان
آقای دکتر حسین اکبری

جلسه پرسش و پاسخ با دانشجویان
آقای دکتر جواد ساده

دوشنبه ۹۹/۰۲/۰۱

آزمون‌سازی در فضای مجازی

دکتر شیما ابراهیمی؛
استادیار گروه آموزشی زبان و ادبیات فارسی

با توجه به رشد و تحولی که در مفهوم یادگیری به واسطه گسترش فناوری اطلاعات و ارتباطات رخ داده است، تغییر رویکرد آموزش از شیوه‌های حضوری به روند آموزش الکترونیکی و از راه دور اهمیت بسیاری یافته و در نتیجه آن، فرایند ارزیابی و سنجش نیز به صورت آزمون مجازی صورت می‌گیرد. یکی از دغدغه‌های مدرسان در فضای آموزش‌های الکترونیکی موجود، بحث برگزاری آزمون و شیوه‌های اجرایی مرتبط با آن است. به عبارت دیگر، امکان تقلب دانشجویان از طریق دسترسی به کتاب و جزوه، جستجو در اینترنت و امکان ارتباط با افراد دیگر از طریق سیستم‌های پیام‌رسان، ایجاد گروه و غیره از جمله مواردی است که در آزمون‌های مجازی قابل توجه است. اما وقت آن رسیده است که از طرح سؤالات سنتی و حافظه‌محور، ترس از تقلب دانشجویان و غیره فاصله بگیریم و روش‌های جایگزین کاربردی را با توجه به امکانات متعدد فضای مجازی برگزینیم. آزمون‌های مجازی می‌توانند در قالب‌های گوناگون مانند اسناد متنی، قالب‌های چند رسانه‌ای مانند صدا، تصویر، ویدئو، یا در قالب پروژه‌های کاربردی و ارائه به شیوه فردی یا گروهی، در تعداد اندک یا در مقیاس جمعیتی بزرگ به صورت هم‌زمان یا غیر هم‌زمان برگزار شوند. سؤال‌های چند گزینه‌ای، تشخیص پاسخ صحیح و غلط، پر کردن جای خالی، مرتب‌کردن یا جور کردن سؤال‌ها از جمله راهکارهایی هستند که در فضای مجازی قابلیت پیاده‌سازی دارند؛ اما همچنان راهکارهایی سنتی محسوب می‌شوند. باید توجه داشت آموزش مجازی فرایند فعالیت‌محور است و برخلاف آموزش‌های سنتی که مدرس تنها محور کلاس است، این آموزش دانشجو را تا حد بسیار زیادی درگیر فرایند یادگیری می‌کند و حضور فعال و مستمر دانشجو در فضای کلاس مجازی مانند پاسخ به پرسش‌های مدرس، ارائه‌های کلاسی، انجام پروژه و غیره نقش وی را پررنگ‌تر می‌سازد. بنابراین، بهترین گزینه برای سنجش میزان یادگیری دانشجو، ارزیابی پویا و مستمر و سنجش تکوینی است. البته اجرای مواردی چون محدود کردن زمان نمایش هر سؤال، تصادفی کردن شماره سؤالات برای دانشجویان مختلف، مفهومی کردن سؤالات و مواردی از این قبیل نیز احتمال تقلب در امتحان را کاهش می‌دهند. از سوی دیگر، افزون بر موارد اشاره شده چنانچه مدرس براساس محتوای تدریس شده در کلاس، پروژه‌های فردی و گروهی کاربردی تعریف کند، دانشجو موظف می‌شود مطالبی را که به او آموزش داده شده، با دقت مطالعه کند تا بتواند آن‌ها را به صورت کاربردی اجرا کند. بنابراین، ترس از تقلب و غیره وجود ندارد، انگیزه و حس و هیجان دانشجویان برای انجام پروژه کاربردی افزایش می‌یابد و مطالب در حافظه آنان بهتر نهادینه می‌شود. البته میزان خلاقیت مدرس در طرح این پروژه‌ها اهمیت بسیاری دارد. مدرسان باید همواره این نکته را مدنظر قرار بدهند که هدف از سنجش چیست؟ آیا سنجش یادگیری یا سنجش برای یادگیری در اولویت است؟ به عبارت دیگر، آیا قصد بر این است که میزان یادگیری دانشجو سنجیده شود یا هدف مدرس از آزمون و سنجش، بالابردن سطح یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانشجو در راستای رسیدن به اهداف درس می‌باشد؟ پرواضح است آزمون‌های کاربردی راه را برای بالابردن سطح یادگیری و رسیدن به سطوح بالای تفکر که همان ابداع و آفرینش است، هموار می‌سازند و تفکر دانشجویان را نیز ارتقا می‌دهند. عطف به این مهم، باید توجه داشت که هدف از آزمون نباید تنها رفع تکلیف و اعلام نمره باشد؛ بلکه ارتقای سطح کیفی یادگیری از چنان اهمیتی برخوردار است که نه تنها در آموزش مجازی که در آموزش حضوری نیز باید لحاظ شود و با توجه به شرایط کنونی و شیوع بیماری جهانی کرونا، فضای مجازی فرصت مناسبی را برای تمرین این مهم در اختیار مدرسان گرامی قرار داده است. امید است این فرصت به توسعه، تغییر و تحول ساختار نظام آموزشی و حرکت بیشتر به سوی فضای مجازی منجر شود و با تأمین زیرساخت‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری بتوان به دلیل صرفه‌جویی بیشتر در هزینه و زمان به نسبت آزمون‌های حضوری از آن‌ها بهره بیشتری برد.

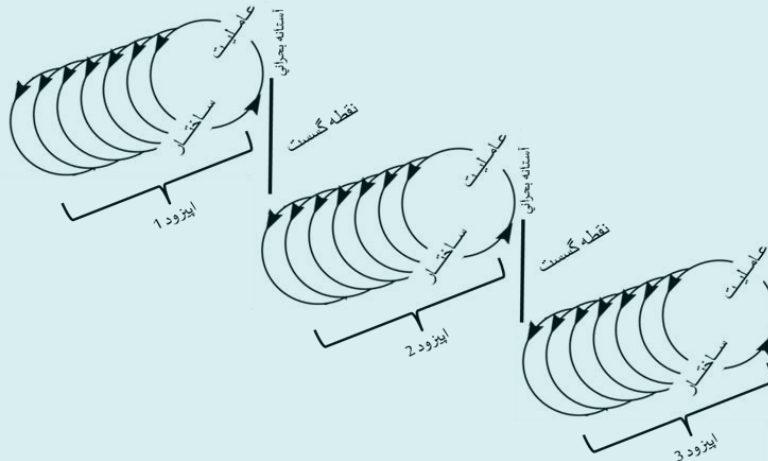
همه‌گیری بیماری کرونا؛ نقطه عطف تاریخی در آموزش

دکتر حسین اکبری؛

استادیار گروه آموزشی علوم اجتماعی

تغییرات اجتماعی همیشه نشان از پویایی نظام اجتماعی و شکل‌گیری ترتیبات ساختاری جدید با الگوهای کارکردی نوظهور است. البته ماهیت، شدت و وسعت این تغییرات، تعیین‌کننده میزان تاثیرگذاری آن در حیات اجتماعی نوع بشر می‌باشد. تغییرات همیشه وجود دارد اما به قول گیدنز «تشخیص دگرگونی معنی‌دار متضمن آن است که نشان دهیم تا چه اندازه در ساخت زیربنایی یک شیء یا موقعیت در طول یک دوره زمانی تغییر به وجود آمده است» (گیدنز، ۱۳۸۳). او برای نشان دادن این امر از مفهوم «اپیزودهای تاریخی» استفاده می‌کند تا تغییرات اساسی در مناسبات یک نظام را بر مبنای آن تحلیل نماید. «یک اپیزود به معنای برش دادن تحلیلی «تاریخ» است یعنی شناسایی عناصر معینی به عنوان علائم آغاز سلسله‌ای از تغییرات و پیگیری این سلسله از تغییرات به عنوان فرایند دگرگونی نهادی» (گیدنز، ۱۳۹۵). آنچه که باعث ایجاد یک اپیزود تاریخی جدید می‌شود «آستانه‌های بحرانی» است. «ممکن است مجموعه تغییرات نسبتاً سریعی (آستانه‌های بحرانی) رخ دهد که سبب‌ساز حرکت بلندمدت توسعه شوند» (همان). تاریخ بشر همیشه شاهد آستانه‌های بحرانی بوده است که ترتیبات ساختاری و قدرت عاملیتی کنشگران را تغییر داده و جامعه را وارد یک اپیزود جدید کرده است.

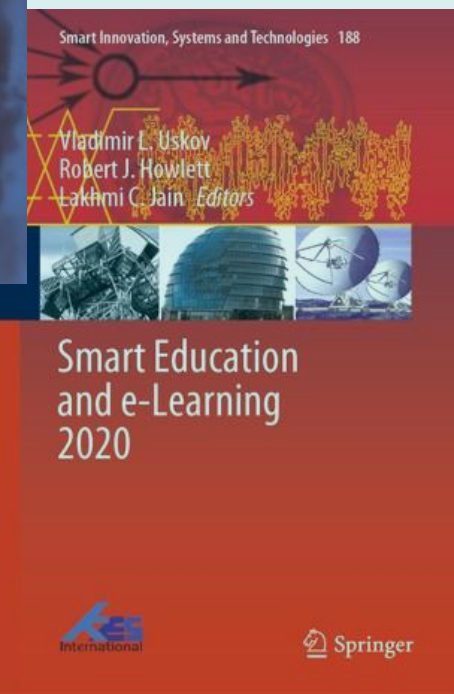
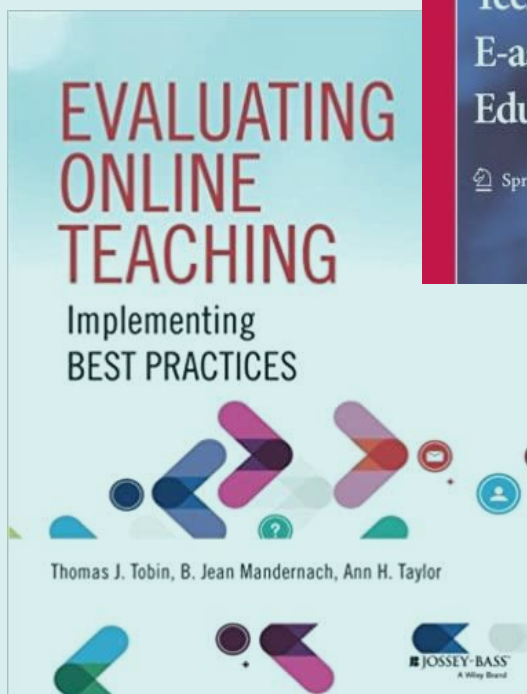
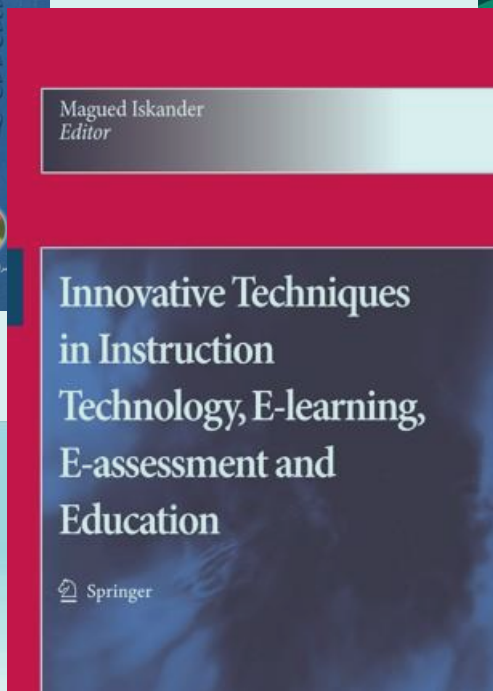
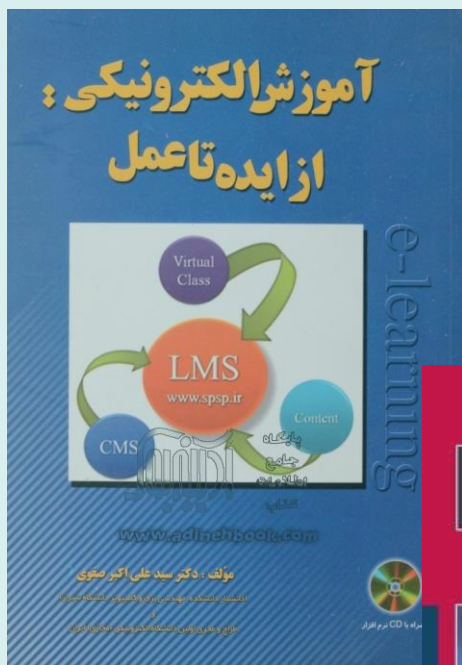

نظام علمی نیز به‌عنوان یکی از زیرنظام‌های جامعه همیشه شاهد تغییرات بسیاری در پارادایم‌های بنیادی، مفاهیم و روش‌های علمی بوده است. انقلاب‌های علمی هر از چند گاهی با ایجاد تغییراتی شگرف، مسیر تحولات علمی را در جهتی جدید مفصل‌بندی کرده است هر چند این تحولات عمدتاً در مبنای فکری و پارادایم‌های بنیادی علم رخ داده است و کمتر شاهد تغییر شگرف در روش‌های آموزش علم بوده‌ایم. علی‌رغم تغییرات مختلف در برخی از عناصر، روش‌ها و مبنای نظری آموزش، کلیت آموزش تحول بنیادی نیافته است. نظام دانشگاهی مدرن با حفظ ریشه‌های تاریخی خود ادامه مسیر داده است. شاید این نظام هنوز شاهد یک نقطه عطف تاریخی برای ایجاد یک آستانه بحرانی نبوده است.

به نظر می‌رسد همه‌گیری بیماری کرونا در جهان این فرصت را برای نظام آموزش ایجاد کرده است تا وارد یک اپیزود تاریخی جدید شود. گسترش آموزش غیرحضوری با استفاده از فناوری‌های الکترونیک با به چالش کشیدن روش‌های سنتی آموزش، رویکردی جدید در آموزش ایجاد کرده است. هر چند این نوع آموزش در گذشته به‌عنوان یک روش مکمل و جنبی مورد استفاده مراکز آموزشی مختلف جهان بویژه دانشگاه‌ها بوده است اما تنها پس از همه‌گیری بیماری کرونا است که این روش آموزش به‌عنوان روش اصلی حتی در سطح مدارس و برای دانش‌آموزان مورد استفاده قرار گرفت. این امر باعث شد تا در کنار تقویت زیرساخت‌های مربوط به فناوری‌های آموزش الکترونیک، معلمان، اساتید و مدیران مراکز آموزشی با این روش‌ها آشنا شده و مزایا و معایب آن را عملاً درک نمایند. بنابراین می‌توان پیش‌بینی کرد با توجه به مزایای متعدد این نوع آموزش و با بکارگیری روش‌های فناورانه برای غلبه بر معایب آن، در آینده شاهد گسترش این روش‌ها در مراکز آموزشی باشیم. بر این مبنای نظام آموزش بویژه سیستم دانشگاهی می‌تواند با بهره‌گیری از این نقطه عطف تاریخی مسیر جدیدی در کنار مسیر سنتی آموزش باز کرده و با استفاده از این ظرفیت در مسیر توسعه علمی گامی اساسی بردارد.

منابع:

- گیدنز، آنتونی. ۱۳۸۳، جامعه‌شناسی، ترجمه محسن صبوری، تهران: نشر نی.
- گیدنز، آنتونی، ۱۳۹۵، ساخت جامعه، ترجمه اکبر احمدی، تهران: نشر علم.

فصل‌نامه خبری ترویجی معاونت آموزشی دانشگاه فردوسی مشهد

سرمدیبر: دکتر رضا پیش‌قدم

مشاور سرمدیبر: دکتر محسن نوغانی

صفحه‌آرایی: دکتر حمید مسعودی

آدرس: دانشگاه فردوسی مشهد، مرکز آموزش، یادگیری و سنجش (آیس).

تلفن: ۰۵۱ - ۳۸۸۰۴۲۲۰

آدرس سایت: vpap.um.ac.ir

❖ دانشگاهیان گرامی می‌توانند مطالب تحلیلی خود را جهت درج در فصلنامه به مرکز آیس ارسال نمایند.